

אין לסמוך למעשה ללא שאלת חכם

משפט יצחק

העלון לעידוד משפט התורה יו"ל ע"י מכון "האמת והשלום"

פרשת ויחי – תשפ"ד / גליון מס' 24 /

בל תשחית בדיני ממונות

י.ד. גרונברגר

שאלה:

שהיו העורבים של השכן מזיקים אותו: "רב יוסף הוה ליה הנהו תאלי (דקלים קטנים) דהוו אתו אומני ויתבי תותייהו, ואתו עורבי - אכלי דמא וסלקי אבי תאלי ומפסדי תמרי, אמר להו רב יוסף: אפיקו לי קורקור מהכא. א"ל אב"י: והא גרמא הוא! א"ל: הכי אמר רב טובי בר מתנה, זאת אומרת: גרמא בניזקין אסור. והא אחזיק להו! הא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא: אין חזקה לנזקין. ולא איתמר עלה, רב מרי אמר: בקוטרא, ורב זביד אמר: בבית הכסא? אמר ליה: הני לדידי דאנינא דעתאי, כי קוטרא ובית הכסא דמו לי." הרי שאדם שעושה עבודה בדם ועי"ז באים עורבים ומזיקים לשכנו, אע"פ שהחזיק בנזק זה שנים רבות חייב להרחיק כשידוע ששכנו הוא אסטיניס ואינו יכול לסבול נזק כזה כמבואר בראשונים שם. וכן פסק בשו"ע חו"מ ס' קנה סל"ט.

ומעשה נוסף בזה הובא בגמ' שם בדף כו. ברבא בר"ח שהיו לו אילנות סמוך לגפנים של ר' יוסף והיו הציפורים מקננים באילנות ומפסידים את הגפנים, ופסק שם ר' יוסף שעל רבא להרחיק את האילנות בכדי שלא יפריחו הציפורים על הגפנים שלו ויזיקו. וגם זו הלכה פסוקה בשו"ע שם סע"ה.

אלא שמאחר והלכה כדעת ר' יוסי הסובר שאין אדם חייב להרחיק את תשמישיו המזיקים לשכנו אא"כ הוא מזיק באופן ישיר שהוא 'גיריה דיליה' יש לשאול מה שייך כאן חציו של המזיק כיון שהציפורים הם אלה שמזיקים ולא הבעל הבית. והנה כל הראשונים הקשו כן באחד משני הסוגיות הנ"ל, ורובם תרצו (רשב"א, רמב"ן, ר' יונה, ר"ן, ריטב"א ועוד) שהנזק הוא מה שהיו הבעלי בתים מפריחים את הציפורים ועי"ז היו הולכים הציפורים ומזיקים לר' יוסף בפירותיו, וזהו נקרא 'גרמי דגיריה' והוא אסור. עוד יש שאמרו שבאמת אין זה גיריה דיליה וכוונת ר' יוסף הייתה רק שמכיון שלדעת רבנן היה צריך להרחיק אע"פ שאינו גיריה דיליה א"כ ממדת חסידות יש לרבא להרחיק, אמנם אין פ' זה עיקר בגמ'.

ודעת הרי"ף הוא שא"צ להרחיק אלא ד' אמות אבל יותר מזה א"צ ואע"פ שהציפורים פורחים לחצר שכנו, דבשיעור זה כבר כלו גיריה דיליה. והוסיף הסמ"ע ס' קנה ס"ק סג' שאם יש גדר בין האילנות לגפנים והעופות פורחים מהאילן לגדר ואח"כ פורחים לגפנים ומזיקים גם א"צ

הרבה בתים בישראל סוברים כדעת ר' יהודה (עירובין פב:) ובשבת אוכלים מעט לחם ומרבים בלפתן, והכל לכבוד שבת קדש. התוצאה מכך היא שבמוצ"ש ישנם הרבה חתיכות חלה שלכאורה 'אין מה לעשות' אתם והרי כבר נאמר 'לא על הלחם לבדו יחיה האדם'. ועמך בית ישראל אינם רוצים לעבור על איסור 'בל תשחית' וכ"ש שאינם רוצים לזלזל בפירושים מכיון שזה מביא לידי עניות כמו שאמרו חז"ל בגמ' (ברכות נא:) על כן בבית משפחת ראובן מצאו פתרון לנושא, הם שמים את הפירושים בצורה מכובדת בתוך סלסלה ומניחים אותה על המעקה של המרפסת שלהם. וישם ציפורים יקננו, ועד יום ראשון בבוקר כבר עשו יוני השכונה את כל העבודה. ונמצאו הם גם עושים חסד עם הציפורים וגם מקיימים את מצות 'בל תשחית'.

לימים הגיע שמעון, השכן שמתגורר בקומה שמתחת משפחת ראובן, ומבקש ממנו להתלוות עמו לביתו. כאשר הגיע לביתו של שמעון הושחרו פניו ממראה עיניו: חצרו של שמעון מלא מלכלוך של יונים עד כדי שקשה לעמוד במפרסת מפני הסרחון ובכדי שיהיה מותר לברך בתוך הבית יש צורך לסגור את כל החלונות.

שמעון תובע מראובן לנקות את המרפסת וגם להפסיק להניח את שאריות הלחם על המעקה. וראובן אומר מנגד שאין צריך לנקות את המרפסת מפני שלא הציפורים שלו הזיקוהו, ואף אין שום חיוב עליו להפסיק להניח את הלחם בביתו מכיון שהוא מתכוון לטובה ולמצוה.

לשאלת בית הדין מפני מה אינו יכול להניח את שאריות הלחם ברחוב ושם יבאו הציפורים לאכול, השיב ראובן ששמע מפלוני שיש בזה ביזוי אוכלים מפני שלפעמים האוכל נופל ברצפה ונדרס על ידי העוברים ושבים וזה קשה לעניות לזה שהניח את הלחם וגרם לביזיון כמבואר בפוסקים.

ומאחר ומקרה זה שכח אלא שאין בני אדם רוצים לתבוע ולהרוס יחסי שכנים מפני זה, ראינו לנכון לבאר העניין בתורה שבכתב:

תשובה:

הזיק בציפורי הפקר: אדם המזיק את שכנו ע"י ציפורי הפקר מצאנו מפורש בגמ' (ב"ב כג.) במעשה של ר' יוסף

ומלכלכים את מרפסת שמעון היה ראובן צריך להרחיק, שהרי זה דומה לצפצוף העופות הנ"ל, וכל שעושה נזק ממקום שבאו מפני מעשיו של הבעה"ב הוא גיריה דיליה לדעת השו"ע והרמב"ם, וכע"ז כ' הנמ"י והרמב"ן (ב"ב כו.), וע' **קצות ס' קנה ס"ק ד'** שפסק כוותיה.

תשמיש שאינו מעיקר הבית: כל הנ"ל נכון במה שנוגע למחלוקת ר' יוסי ורבנן (ב"ב פ"ב) אם על הניזק להרחיק או על המזיק להרחיק, וק"ל שעל הניזק להרחיק את עצמו אפי"כ המזיק עושה את הנזק ממש בידיו והוא גיריה דיליה או גרמא דגיריה כמבואר לעיל בקצרה, וממילא בנידון דידן כיון שאין ראובן מזיק את שמעון בגיריה דיליה אין צריך להרחיק או להפסיק מלהניח לחם על המרפסת שלו על אף שמזיק את שמעון.

אלא שרבנו **הריצב"א** ייסד יסוד עצום בסוגיא זו, הובאו דבריו בהג"מ שכנים פ"י, ומפני שדבריו עיקר גדול בדינים אלו נביא אותם במלואם, ז"ל: עוד אמר ריצב"א **דלאו לכל מילי א"ר יוסי על הניזק להרחיק עצמו אלא שהן עיקר יישוב או דירה או תשמיש שאין לו למזיק להניח יישוב או דירתו או תשמישו** (מפני שמזיק לשכנו) מדתניא בתוספתא ר' יוסי מתיר שלא ניתנו שדות אלא לנטיעה, וכן משמע נמי בירושלמי דאמר טעמא דרבנן משום יישוב העולם בבורות ור' יוסי משיב כמו דאית לכוון יישוב בבורות אף אנא אית לי יישוב העולם באילנות, ומשרה וקרישים וחרדל כולן עיקר יישוב ותשמיש הן, וכן הנהו עצורי דשומשמי ונפצא דכתנא דאי לאו דגירי דיליה הוא ה"א דעל הניזק להרחיק **אבל אם לא היה מעשה של מזיק עיקר יישוב אפילו ר' יוסי מודה דעל המזיק להרחיק עצמו**, ע"כ. נמצא דברי הריצב"א מעמידים את כל הסוגיא רק בדברים שהם עיקר דירה ודוקא בזה ס"ל לר"י שאין למזיק להפסיק את עיקר תשמיש בדירתו מפני נזק המגיע לניזק שלא ע"י גיריה, משא"כ בדבר שאינו עיקר הדירה אף לר"י על המזיק להרחיק אפילו כשאינו גיריה דיליה. וכעין סברת הריצב"א ממש כתב הנה"י בס' קנה ס"ק א' וס"ק יח באריכות, ודבריו מבוססים על דברי הרי"ף שהביא שם הש"ך והגר"א בסעיף א' לגבי תנור שאין מחייבים את האדם להפסיק לבשל בתוך ביתו כיון שמרחיק את מה שצריך, אלא שחייב לשלם אם הזיק, ע"ש.

איברא שרבנו **החז"א** (ב"ב יג' סק"א) כ' את ההפך הגמור מהנ"ל וס"ל שכל מה שנחלקו ר"י ורבנן הוא בדברים שאינם עיקר הדירה אבל אם הוא עיקר הדירה לכו"ע על הניזק להרחיק שאין האדם צריך להניח דירתו, ע"ש. מ"מ פשט דברי הרי"ף שעליהם דיבר החז"א שם לא משמע כל כך כדבריו. ועוד שלא הביא החז"א את דברי הנה"י ומהריצב"א שכתבו להדיא להיפך. עוד קשה לדבריו למה פסק השו"ע (ס' קנה סע"ח) שאף בבית הכסא מכוסה אפשר למחות שלא יעשה שכן לכתחילה, וכן בתנור המוציא עשן פסקו הראשונים והאחרונים (סעיף לו) שיכול השכן לעכב הרי אין לך עיקר תשמיש הבית יותר מבישול ועשיית צרכיו ואעפ"כ כתבו שיכול לעכב לכתחילה כל זמן שלא החזיק. ואף ה"ח שכתב שהיום אי אפשר לעכב עשיית בית הכסא כתב הטעם מפני דינא דמלכותא (ואולי מפני שכן נהגו) אבל לא מצד שזה עיקר תשמיש הבית. והעולה על כולנה שבתוספתא שהביא הריצב"א מפורש דלא כהחז"א, שהרי טעמו של ר"י הוא 'שלא ניתנו שדות אלא לנטיעה' ואעפ"כ אילו היה גיריה דיליה היה חייב להרחיק והוא היפך סברת החז"א. נמצא שדבריו ז"ל הוא

להרחיק וזה אע"פ שהוא זה שמפריח אותם, דכיון שיש גדר באמצע כבר כלו גיריה דיליה ועל הניזק להרחיק את עצמו. וכע"ז כ' גם בס"ק לו' לגבי נמיה (חיה קטנה הדומה לחתול) שכל שאינו קופצת לשובך חבירו בקפיצה אחת אינו חייב להרחיק יותר שאין זה גיריה דיליה. גם לשיטת הרי"ף יונה בסוגיא (כו.) אפי"כ להרחיק אפי"כ דרכן של הציפורים הוא **תמיד** לפרוח מהאילנות לגפנים, אבל בלא"ה לא.

והמורם מזה הוא שכל הפוסקים הנ"ל ס"ל שבמקרה דין אין ראובן צריך להרחיק את סלסלת הלחם מחצרו של שמעון, שהרי אף אם היה מפריח את העופות לאחר אכילתם מ"מ אין העופות פורחים מיד למרפסת שכן ולכל הפחות נחים על הגדר של המרפסת ולאחר מכן יושבים שם ועושים את צרכיהם, וכבר כלו גיריה דיליה, וכן לדעת הרי"ף יונה מכיון שאין דרכן **תמיד** לפרוח דוקא למרפסת של שמעון אפי"כ לחייבו להרחיק כיון שעושה בתוך שלו.

היזק ע"י צפצוף העופות: אמנם מצאנו דעה אחרת בראשונים, והוא דעת התוס' (כו. ד"ה זיקא), שהקשו לדעת רבינא שאדם העושה מלאכה ומעלה אבק, וע"י רוח מצויה האבק הולך ומזיק לאחרים אפי"כ להרחיק ואין זה גיריה דיליה, מה החילוק בין אבק לבין ציפורין, ותרצו בזה הלשון: 'ואומר ר"י דבעל חיים שאני דחמיר טפי מרוח דכח אחר מעורב בהם'. ודבריהם סתומים ביותר. וביאר **החזון איש** (ב"ב ס"י סק"א) שמכיון שע"י מעשיו גורם שיבואו העורבים (היינו ע"י מלאכת דם שעושה) הוא גיריה דיליה, ע"כ. ואולי לזה התכוון הרמב"ם (שכנים י"א ה"ה) והשו"ע (קנה סל"ט) שכתבו שהעורבים עושים שני נזקים: א. רעש בצפצופיהם ב. מלכלכים את הפירות ע"י הדם. ולכא' ברעש של הצפצוף לא שייך כלל לומר שהוא גירי דיליה, וע"כ שהחוב הוא מפני שבעה"ב הביא לכאן את העורבים ע"י מעשיו, וכדברי החז"א.

ברם יש לחלק ולומר דשאני צפצוף העופות שהם מזיקים **מתוך** חצר חברו שהביאם לכאן ומש"ה חשיב גיריה משא"כ מה שפורחים מעצמם ומביאים את הדם אח"כ לביתו של השכן או שהולכים לשם ומלכלכים את חצרו אין זה נחשב גיריה. ולעני"ד פירוש זה מוכרח בדברי הרמב"ם, שהרי פסק (פ"י ה"ח שכנים) שדי להרחיק את האילן מהגפנים ארבע אמות כדעת הרי"ף שיותר מזה אינו גיריה, ואילו בפ"א ה"ה פסק שצפצוף העופות הוא נזק, וע"כ כהחילוק הנ"ל, ולדעת החז"א אי אפשר לפרש את דבריו. ואפי"כ ע"כ לומר שמה שכתב הרמב"ם שיש להרחיק את העבודה של הדם עד כדי שלא יהיה נזק כוונתו לארבע אמות, וע"ש.

היוצא לנו מזה שנוסף לדעות שהובאו לעיל גם הרמב"ם והשו"ע ס"ל שדוקא אם בעה"ב מפריח את העופות או אם הם מזיקים בצפצופיהם מתוך חצרו לאדם שהוא אסטניס חייב בעה"ב להרחיק, אבל בלא"ה לא הוא גיריה דיליה ועל הניזק להרחיק. ואף החז"א שביאר לעיל אחרת בדעת התוס' הרי זה דעת יחיד נגד כל הראשונים וק"ו כאן שהמזיק הוא מוחזק שהרי עושה בתוך רשותו שאינו צריך להרחיק. וראיתי מקצת דיינים שפסקו כדברי החז"א למעשה, ואישתמיט להו דברי כל הנהו ראשונים דלאו קטלא קני באגמא נינהו, ופשוט שהלכה כמותם, וגם החז"א לא בא אלא לבאר את דברי התוס'. וע' **בשו"ת חוט השני ס' כ' הובא בפת"ש יו"ד ס' רמב ס"ק ב'.**

אלא שיש להוסיף שאף לפי דברנו הנ"ל אם העופות היו מגיעים למרפסת ראובן ומשם היו מטילים גללים

ושמעתי שהיו אומרים שהתועלת בעיטוף הלחם בשקיות הוא רק מפני ביזוי הלחם, דהיינו שעי"י מה שזורקים את הלחם בפח אשפה הוא מתכלך ומתבזה ועל כן עוטפים אותו דרך כבוד ואז זורקים אותו לאשפה. ואולי יש לייסד מנהג זה ע"פ דברי הזהר דלעיל שבוזה אינו מזלזל בלחם. ומי"מ לעניין בל תשחית לא שמענו שיהיה בזה תועלת בעיטוף שקית ניילון.

והנה לשון הרמב"ם בעניין בל תשחית הוא (מלכים פ"ו הי"א): "ולא האילנות בלבד, אלא כל המשבר כלים, וקורע בגדים, והורס בנין, וסותם מעין, **ומאבד מאכלות דרך השחתה**, עובר בלא תשחית, ואינו לוקה אלא מכת מרדות מדבריהם". ונראה שהזורק לחם בפח אין זה 'דרך השחתה', שהרי הלחם מתקלקל אח"כ באשפה ומאי שנא אם הלחם מתקלקל בביתו או בתוך הפח אשפה.

אמנם **החינוך** כתב (מצוה תקכט) בשורשי המצווה "ללמד נפשנו לאהוב הטוב והתועלת ולהדבק בו, ונרחיק מכל דבר השחתה, וזהו דרך החסידים ואנשי מעשה אוהבים השלום, ושומחים בטוב הבריות, ולא יאבדו אפילו גרגיר של חרדל בעולם. ויצר עליהם בכל אבדן והשחתה שיראו, ואם יוכלו להציל, יצילו כל דבר מהשחית בכל כחם". וא"כ משמע שאין האיסור דוקא בהשחתה אלא כל מי שיכול להציל ואינו מציל יש בזה איסור בל תשחית. אבל נראה שאין דבריו אמורים בעיקר גדר ההלכתי של המצוות אלא הוא כעין 'טעמא דקרא' ותוספת תבלין לומר שכוונת השם יתברך במצוות בל תשחית הוא שנלמד לאהוב את התועלת עד כדי כך שנציל כל דבר מהפסד, אע"פ שאין זה כלול בעצם מצוות בל תשחית, ובפרט שאין בזה מעשה במי שאינו מציל דבר מהפסד ויש לומר שלא שייך בל תשחית כלל במונע את עצמו מהצלה.

ועיני דשפיר חזי שיש לומדים שאיסור בל תשחית באוכלים הוא מדאורייתא אלא שאין לוקין עליו מפני שהוא לאו שבכללות (חת"ס חו"מ סי' כז' וע"ע בשדי חמד מערכת ב' כלל יז'). מ"מ מאחר שנראה פשוט שאין בזריקת לחם לפח איסור בל תשחית ואין זה נחשב מעשה איבוד או השחתה מהיות טוב במקום שא"א להניחו במקום שיועילו למאכל בעלי חיים כדלקמן יש לעטוף אותו בשקית דרך כבוד מפני דברי הזהר הנ"ל ורק אח"כ להניחו באשפה. ועדיף יותר לעשות אשפה נפרדת רק עם שאריות לחם ולזרוקו בנפרד.

ובכל מקרה מי שמניח ללחם להתקלקל בביתו לא עובר כלל על איסור בל תשחית רק על מידת חסידות שהביא החינוך לעיל ותו לא. אלא שאם יש חשש שילדיו הקטנים יאכלו אפילו לאחר שיתקלקל יש לחשוש לזה משום 'לא תשים דמים בביתך'.

להניח שאריות לחם ברחוב: אמנם תשובת ראובן לשאלת בית הדין למה אינו מניח את הלחם ברחוב שהוא מפני שהלחם נדרס וזה קשה לעניות נראה לכאורה שהם דברים בטלים. שהרי אם האדם מניח אוכלים במקום המיועד לאכילת חתולים וציפורים ואינו עשוי למעבר בני אדם, אף אם בעלי החיים גוררים את האוכל למקום אחר ועי"ז הוא נדרס על ידי בני אדם אין שום קשר בין ביזוי האוכלים שקורה עכשיו לבין מה מעשיו של האדם. שהרי הוא הניח את הלחם במקום שהיה צריך להניח בכדי לפרנס את בעלי החיים ואין כאן ביזוי אוכלים מצדו, וממילא מה שנדרס אח"כ לא מתייחס עליו מצד ביזוי אוכלים. ויש לעי' אם בכלל מתייחס זה לבני אדם העוברים ברחוב כיון שאין הלחם שלהם וגם לא שייך לחייב את העוברים ושבים

יחידאה, ובפרט שלא הביא את דברי הראשונים וא"כ לא קי"ל כוותיה בזה. ועי' בש"ך יו"ד סו"ס רמב ס"ק ח.

עוד נ"ל שגם את דברי החז"א אפשר לפרש שלא יחלוקו על דברי הריב"ש ולא דיבר אלא על דברים שאינם נקראים היזק ברור, **שהרי שם לא הביא אלא היזק קול של תינוקות בוכים**, וכן מוכרח לפרש דבריו למעיין היטב בסוגיא.

ולפי יסוד הנ"ל מאחר שהנחת שאריות לחם במרפסת אינם מעיקר תשמישי הבית, והמופת לזה שאף שנשאר לחם ברוב הבתים במוצאי שבת אין רוב בני אדם מניחים השאריות במרפסת, וא"כ לכו"ע צריך כאן המזיק להרחיק, וחייב ראובן להפסיק להניח לחם במרפסת שלו.

תשלום על נקיין הלכלוך שנעשה: ולפי הנ"ל מתבאר שאף אם צריך ראובן להפסיק את שימושו מ"מ אין הנזק בא מחמתו ולא הוי גיריה דיליה ואף לא גרמא דגיריה. ומאחר ואפילו בגיריה דיליה יש מחלוקת בשו"ע (קנה סעיף לג) **אם חייב לשלם** כשלא הרחיק והזיק או שפטור, ק"ו כשאינו גיריה דיליה אלא שחייב להרחיק מפני שאין זה עיקר תשמיש הבית אבל אין צריך לשלם על הנזק שכבר נעשה.

קנין בציפורים: ויש להוסיף, שלגבי צפורים (ויוני עלייה) אפילו אם היה ראובן מגדל יונים בתוך ביתו מ"מ היונים האלה אינן קנויות לו מן התורה אלא שיש לו קניין מדרבנן מפני דרכי שלום כמבואר בגמ' (חולין קמא: ועוד במת' גיטין פ"ה) ונחלקו הראשונים אם שייך בזה חיוב נזק כדן שורו המזיק או לא, עי' בדברי הנמ"י והרמב"ן בסוגיא ב"ב כו. [ובקצות ס"ק ט.], ולדעת הרמב"ן לא שייך לחייב בהם אא"כ הנזק הוא שכית. וא"כ כאן שאינם שלו אלא באים מן ההפקר פשוט שאין לחייב את ראובן על נזקיהם, ובפרט שגללים הוי צורות לפי דעת רש"י כמ"ש בגמ' (ב"ק יח:) ואין גובים בזה"ז. ופשוט שראובן פטור מלשלם עבור הנזק של הלכלוך שגרמו הציפורים ועל הניקיון.

איסור בל תשחית: אמנם מה שהסתפקנו בזה הוא האם שייך כלל בזה איסור בל תשחית, ואע"פ שמרגלא בפומא דאינשיה שהזורק לחם לפח יש בו משום בל תשחית מ"מ לא מפיחם אנו חיים ויש לעיין אם לפי כללי ההלכה יש בזה איסור. והנה השאלה הראשונה היא **לאיפה** זרקו את הלחם, שפשוט הדבר שיש חילוק בין הזורק לחם למדורה שע"ז מאבדו לגמרי ושייך בזה בל תשחית (ויש להזהיר את ההמון בלי"ג בעומר, אבל בערב פסח הוא מצוה ואכמ"ל) אבל הזורק לחם לפח אשפה ביתית לכאורה אין בזה בל תשחית שהרי לא עשה מעשה השחתה ולא זרק את הלחם למקום האיבוד והוא כעין 'הכנה לאיבוד' ובוה לא שמענו איסור. וראיה לזה מלשון **הזהר הקדוש** (פנחס רמא: רמו). שאחד מהשניים שגורמים רע לעצמם בעולם הזה הוא הזורק לחם או פירורי לחם **בארץ**, שמזלזל בהם. הרי שהקפידה הוא דוקא אם זורק בארץ דרך זלזול ובמקום שנדרס.

ובפרט מה שאומרים ההמון שאם עוטפו בשתי שקיות ניילון שוב אין בל תשחית, לכא' על זה נאמר 'סבבוני בכש אפרים ובמרמה בית ישראל' (הושע יא:א) דמה הועילו בזה לעניין בל תשחית, ועל פניו איפכא מסתברא, שאם מניחים את לחם ללא עיטוף כלל יש יותר סיכוי שבעלי חיים הנמצאים באשפה יאכלום ממה שאם עוטפים אותו שבוודאי יאבדו.

לשנות את מקום הילוכים בכדי לא לדרוס את הלחם שנזרק ע"י חתולים וציפורים. וכבר אמרו בגמ' שמעבירים על האוכלים עירובין סד ע"ב.

אלא שיש לדון אם מותר לעשות כן מצד מה שמרבה חתולים ברחובות והדבר ידוע שהם מביאים מחלות לבני אדם, ואף ללא טעם זה היום אין בני אדם עשויים לחיות עם חתולים ברחובות. וזו אחת מהסיבות שהעירייה התחילה לשנות את הפחים הישנים (צפרדעים) לפחים טמונים כידוע, ואם כן נמצא שהעירייה מנסה להרחיק את החתולים והוא במעשיו מקרב אותם, וכיון שאינו עושה בתוך שלו אין לו רשות לעשות כן.

אבל אם כבר יש מנהג בשכונה להניח את הלחם במקום מסוים או שמניח במקום רחוק מיישוב בני אדם כגון בעצים הסמוכים לכביש ראשי וכדומה פשוט שאין בזה חשש הנ"ל. אבל בכל מקרה יש להניח את הלחם בצורה מכובדת ולא לזרוקו, משום ביזוי אוכלים הקשה לעניות.

העולה לדינא:

- א. אסור לאדם להניח שאריות אוכל במרפסת שלו אם עי"ז באים אליו ציפורים ובעלי חיים ומזיקים לשכנים מאחר ואין זה מעיקר תשמישי הדירה ובכה"ג על המזיק להרחיק את עצמו לכו"ע.
- ב. בדברים שהם מעיקר תשמישי הדירה כל שאין הנזק מוגדר כחציו של המזיק (גיריה דיליה) אומרים שעל הנזיק להרחיק את עצמו כיון שהמזיק עושה בתוך שלו.
- ג. לא שייך בל תשחית בזורק לחם בפח אשפה כיון שאין מאבדו או משחיתו בידיים.
- ד. מה שעוטפים את הלחם בשקית לפני זריקתו לאשפה אין בזה שום תועלת לעניין איסור בל תשחית אלא שיש בזה משום מנהג כבוד בלחם וכן נכון לעשות במידה ואי אפשר לנהוג כבסעיף ה'.
- ה. לכתחילה יש להניח שאריות לחם רק במקום שלא יזיקו לעוברים ושבים מצד הבעלי חיים הבאים לאוכלם או במקום שכבר נהגו בני השכונה להניח שם שאריות אוכל.
- ו. אין איסור בל תשחית במניח את האוכל להתקלקל לבד ואינו עושה מעשה השחתה, ואין חילוק אם האוכל מתקלקל בביתו או בפח אשפה אבל אין זה מידת חסידות ורצון השם.
- ז. מידת חסידות ומידות טובות שלא לזרוק שום אוכל ואף להציל כל אוכל וכל דבר בכלל מהשחתה.

והאמת והשלום אהבו.